

Από τα Ιωάννινα στην Ηγουμενίτσα

Στα Κούρεντα, την Ντουσκάρα και τη Σαγιάδα

Υπάρχουν ταμπέλες που δεν θα τις διαβάσεις ποτέ ακολουθώντας έναν δρόμο. Δεν θα τις δεις γιατί δεν υπάρχουν, δεν θα μάθεις ποτέ τι γράφουν εάν δεν ψάξεις σε βιβλία. Είναι όμως «ταμπέλες» σημαντικές, που καθορίζουν τη φυσιογνωμία ενός τόπου και προσδίδουν γενικότερα ιστορικά και κοινωνικοπολιτικά χαρακτηριστικά. Είναι φτιαγμένες εδώ και πολλά χρόνια και όσο περνάει ο καιρός χαλάνε και φθείρονται. Στη θέση τους μπαίνουν οι κανονικές ταμπέλες των νεοσύστατων δήμων του σχεδίου «Ιω. Καποδίστριας» και η εικόνα μπερδεύεται ακόμα περισσότερο. Για να καταλάβετε τι εννοώ θα σας δώσω ένα παράδειγμα. Παλαιότερα δημοσιευμένα κομμάτια σε αυτό εδώ το δισέλιδο αναφέρονταν σε περιοχές όπως π.χ. τα Κράβαρα ή το Πωγώνι. Πουθενά στην Αιτωλοακαρνανία και την Ηπειρο, αντίστοιχα, δεν θα βρείτε «ταμπέλες» που να γράφουν ότι μπήκατε σε αυτή την περιοχή. Αντίθετα θα αναγνώσετε ονόματα γνωστά και άγνωστα των νεοσύστατων δήμων.

Οι περιοχές αυτές με τις «αόρατες» ταμπέλες έχουν όμως πολιτισμική, αλλά πολλές φορές και γεωγραφική ταυτότητα. Οι μικρές κοινωνίες των ανθρώπων που τις απαρτίζουν έχουν κοινές εκφράσεις, κανόνες, ήθη, έθιμα, συγκρότηση, σχηματίζοντας ένα υποσύνολο που αλληλεπιδρά με τις γεωμορφολογικές συνθήκες του τόπου. Η ανάγνωση της εκάστοτε «ταμπέλας», δηλαδή η αναγνώριση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών μιας περιοχής, είναι πολύ δύσκολη και επίπονη υπόθεση. Ελάχιστοι είναι εκείνοι που μπορούν να σχηματίσουν ένα αξιόπιστο εγχειρίδιο πολιτισμικής γεωγραφίας περιοχών της Ελλάδας. Προσωπικά για να βγάλω μian άκρη, διαβάζω και παρατηρώ όσο μπορώ πιο προσεκτικά. Πολλές φορές τα καταφέρνω, άλλοτε πάλι τα μπερδεύω!

Η διαδρομή στην οποία αναφέρομαι σήμερα θα μπορούσε να έχει τον τίτλο «Γιάννινα - Ηγουμενίτσα» ή «Αναζητώντας τον ποταμό Θύαμι - Καλαμά». Σύμφωνα όμως με την εξαίρετη «Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία του Νομού Ιωαννίνων», που επιμελήθηκε ο Βασίλης Νιτσιάκος και εξέδωσε η Νομαρχία, η βόλτα μου ξεκίνησε από τα Κούρεντα, μπήκε για λίγο στα χωριά του Ανω Καλαμά, πέρασε από την Ντουσκάρα, αντίκρυσε την Παραμυθιά και βγήκε στη θάλασσα διασχίζοντας τον Νομό Θεσπρωτίας. Αν όλα αυτά τα ονόματα σάς ακούγονται παράξενα, τότε δεν έχετε παρά να ψάξετε να βρείτε τις διαφορές. Είναι εκπληκτικό το πόσα θα μάθετε να ξεχωρίζετε μονάχα με προσεκτική παρατήρηση. Αν δηλαδή σας εξηγήσει κάποιος ότι ντούσκο ονομάζεται η βελανιδιά, τότε η περιοχή της Ντουσκάρας... φαίνεται με το μάτι!

Από τους πιο δύσκολους, πολυσύχναστους, αλλά και επικίνδυνους δρόμους του εθνικού οδικού δικτύου είναι εκείνος που συνδέει τα Γιάννινα με την Ηγουμενίτσα. Ολοι προσπαθούν να τον «τελειώσουν» όσο πιο γρήγορα γίνεται, αλλά χάνουν πολλά όμορφα σημεία εκατέρωθεν της διαδρομής. Η πρώτη μου παράκαμψη έγινε προς το χωριό Δεσποτικό. Αφού πέρασα πάνω από το γεφύρι της Γερομήτσας, το οποίο δυστυχώς δέχθηκε τσιμεντόστρωση πάνω από την πέτρινη καμάρα, συνέχισα δεξιά στη μικρή ταμπέλα με κατεύθυνση τον αναπαλαιωμένο νερόμυλο. Περνώντας δίπλα από δύο ιχθυοτροφεία, αντίκρισα το παλιό πέτρινο κτίσμα και θαύμασα, άλλη μία φορά, τη μαγεία τού να παραμένει ζωντανή μια παραδοσιακή μονάδα υδροκίνησης.

Επιστροφή στον κεντρικό δρόμο και στροφή στην επόμενη διασταύρωση για Εκκλησοχώρι. Ο Καλαμάς παρουσιάζεται εντυπωσιακός και ορμητικός, αφήνοντας την πυκνή βλάστηση να τον περιβάλλει, αντικατοπτρίζοντας ένα χρώμα ενδιάμεσο από το πράσινο των φύλλων και το γαλάζιο του ουρανού. Ο στενός επαρχιακός δρόμος περνάει επάνω από τη σιδερένια στρατιωτική γέφυρα, αφήνει δίπλα του πνιγμένους στην πρασινάδα παραποτάμιους χωματόδρομους και φθάνει σε ένα από τα ομορφότερα χωριά της περιοχής του Ανω Καλαμά. Η συστάδα των πέτρινων σπιτιών στο Εκκλησοχώρι, που διατηρούν αυθεντικά στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής σε συνδυασμό με την απρόσμενη καθαριότητα και περιποίηση από τους κατοίκους, κάνουν τον επισκέπτη να πάρει μια βαθιά ανάσα ικανοποίησης. Θαυμάσια η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, αλλά και το παλιό πέτρινο σχολείο, που αν και έπιασε φωτιά, αναστηλώθηκε και δέχθηκε κεραμιδένια στέγη.

Άλλη μια παράκαμψη κυκλική αυτήν τη φορά περνάει από τα Κούρεντα στην Ντουσκάρα και επιστρέφει στον κεντρικό δρόμο προς Ηγουμενίτσα. Ακολουθώ την ταμπέλα που δείχνει για Πολύδωρο και Διχούνι και περνάω το άλλο μεγάλο ποτάμι την Τίρια. Το παλιό Μάζι, που μετονομάστηκε σε Πολύδωρο, διατηρεί ελάχιστα σημάδια από το παρελθόν. Από εδώ και πέρα, μπαίνουμε σε μια περιοχή που παλαιότερα ονομαζόταν Παρασούλι (Μάζι, Ραδοβίζι, Γρανίτσα, Ζάλογκο, Βερενίκη, Δοβλά), ανήκε στη σουλιώτικη κοινοπολιτεία, οι κάτοικοί του έλαβαν μέρος σε όλους τους αγώνες κατά των Τούρκων, αλλά είχαν περισσότερους ιστορικούς και πολιτισμικούς δεσμούς με την Παραμυθιά, παρά με τον Νομό Ιωαννίνων στον οποίο ανήκουν σήμερα.

Στη φαρδιά λαγκαδιά που ανοίγεται μπροστά, τρέχει ο παραπόταμος του Καλαμά, Μπάνιας, και απέναντί μας διακρίνονται το Ζάλογκο και ψηλά στα Ακρο-Κεραύνια όρη (όρη Παραμυθιάς) αχνά φαίνεται ένα τείχος από το κάστρο της Βερενίκης. Μετά το Ραδοβίζι, ο δρόμος οδηγεί στο ονομαστό μοναστήρι του Αγίου Δημητρίου (Διχουνίου), το οποίο είχε ως ορμητήριο ο Διονύσιος ο Φιλόσοφος ή Σκυλόσοφος. Στις 10 Σεπτεμβρίου του 1611 ο Διονύσιος έχοντας οργανώσει έναν μικρό στρατό έκανε επανάσταση εναντίον των Τούρκων και εκστράτευσε μέχρι τα Γιάννινα. Δυστυχώς, όμως, η επανάσταση απέτυχε και για αντίποινα οι Έλληνες εκδιώχθηκαν από το κάστρο των Ιωαννίνων, γκρεμίστηκαν όλες οι εκκλησίες της περιοχής και χρειάστηκαν να περάσουν 150 χρόνια για να αρχίσουν να ξαναχτίζονται.

Στο μοναστήρι του Αγ. Δημητρίου δεν μένει πια κανείς, αλλά το καθολικό είναι υπέροχο. Τα γύρω νεοελληνικά κτίσματα πάντως χαλάνε τη γενικότερη εικόνα της μονής, που ελπίζει να αποκτήσει κάποτε ξανά μια μικρή μοναστική κοινότητα.

Μπαίνοντας στο Διχούνι, ακολουθώ έναν παρακαμπτήριο χωματόδρομο προς Βερενίκη, περνάω τον Μπάνια, ένα μικρό αλλά εντυπωσιακό φαράγγι που ονομάζεται Ραδιό και προχωρώ προς Δοβλά. Στο χωριό των περίπου 30 κτηνοτρόφων ξεχωρίζει η εκκλησία του Αγ. Ιωάννη, που ανακαινίζεται με το πέτρινο διώροφο καμπαναριό. Αφιερωμένη στον Αγ. Ιωάννη είναι και η εκκλησία του χωριού Φτέρη, που φαίνεται κάτασπρη πάνω σε έναν λόφο. Αν παρατηρήσει όμως κανείς προσεκτικά, θα δει ότι λίγο πιο πάνω από τη βάση του λόφου υπάρχει η παλιά πανέμορφη εκκλησία, που καμία σχέση, ούτε αρχιτεκτονικά ούτε αισθητικά, δεν έχει με τη σύγχρονη. Δυστυχώς, όμως, αυτό το ηπειρώτικο αριστούργημα το άφησαν να γκρεμιστεί σε σημείο που να είναι πολύ δύσκολη και δαπανηρή η ανακαίνισή του. Κρίμα, γιατί είμαι σίγουρος ότι και ο Αη Γιάννης την παλιά εκκλησία θα προτιμούσε!

Τα δύο επόμενα χωριά επάνω στον δρόμο είναι το Ανω και Κάτω Ζάλογγο. Γράφονται με «γκ» και όχι με «γγ» για να ξεχωρίζουν από το πολύ γνωστό σε όλους μας Ζάλογγο, της Ηπείρου όμως και αυτό!

Πολύ γνωστά έχουν γίνει τα δύο ετούτα χωριά για τη διαμάχη τους όσον αφορά την έδρα ενός δήμου που έγινε με εθελουσία συνένωση οικισμών (τέως Δήμος Βερενίκης). Η υπόθεση έφθασε μέχρι το Συμβούλιο της Επικρατείας αλλά, πριν βγει η απόφαση για το αν θα γίνει η έδρα στο Πάνω ή στο Κάτω Ζάλογγο, έγινε η συνένωση των κοινοτήτων με το σχέδιο «Ιω. Καποδίστριας», οπότε όλα τους, συν μερικά ακόμα, ανήκουν στον Δήμο Μολοσσών με έδρα τον Βουτσαρά! Τα ανέκδοτα γι' αυτή την κατάσταση δεν έλειψαν... οπότε εάν θέλεις να πάρεις το λεωφορείο Πεκίνο-Ζάλογγο θα πρέπει να διευκρινίσεις στο γκισέ εάν πηγαίνεις στο Πάνω ή στο Κάτω!

Στην περιοχή αυτή που το ντούσκο (βελανιδιά) κάνει δυναμική εμφάνιση μπορείς να θαυμάσεις την εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (με τη σπάνια αγιογραφία σε ξύλο του Αγίου Δονάτου) και το ονομαστό πέτρινο, τοξωτό Ζαλογογεφύρο στο ποτάμι (δύσκολη διαδρομή για αυτοκίνητο).

Ο δρόμος από το Ζάλογγο καταλήγει στην κεντρική οδική αρτηρία προς Ηγουμενίτσα και επιστρέφοντας κανείς στο τουριστικό πέρασμα της Βροσίνας, μπορεί να θαυμάσει τον Καλαμά να πραγματοποιεί μαιανδρισμούς γύρω από το μοναστήρι της Αγ. Παρασκευής Τραξανίτισσας, την Παναγιά την Ραϊδιώτισσα σύρριζα στον βράχο (προσεγγίζεται με μονοπάτι από τη Βροσίνα) και το παραδοσιακό πέτρινο γεφύρι της Βροσίνας του 1605, πάνω από το οποίο περνούσε το μονοπάτι για τη Σαγιάδα Θεσπρωτίας.

Ακολουθώντας τον εθνικό δρόμο προς Ηγουμενίτσα, είναι σίγουρο ότι ο ταξιδιώτης χάνει την ευκαιρία να γνωρίσει από κοντά τον ποταμό Καλαμά, αλλά και ένα υπέροχο κομμάτι της Θεσπρωτίας. Η εναλλακτική διαδρομή προς Φιλιάτες στρίβει (ερχόμενοι από Γιάννινα πριν από την Βροσίνα) προς Ραβενή και συνεχίζει για Κεραμίτσα και Κόκκινο Λιθάρι. Το αρχικό κομμάτι των 5 χλμ. είναι πραγματικά απίστευτο, γιατί ο Καλαμάς μοιάζει να συμπαρασύρει μαζί του έναν επιβλητικό καταπράσινο όγκο που δεν αρκείται στην κοιλάδα του ποταμού, αλλά σκαρφαλώνει και στα γύρω υψώματα. Αφού στρίψουμε αριστερά αυτή τη φορά για Κεραμίτσα περνάμε τις δύο πλατείες του μεγάλου χωριού και ο δρόμος ξανοίγεται και πάλι πανοραμικός μπροστά μας. Πλησιάζοντας στο Κοκκινολιθάρι, το μάτι θα σταθεί στον βράχο που εξέχει, με το εκκλησάκι του Αγίου Μηνά να σκαρφαλώνει πάνω στην κορυφή. Μοιάζει σαν κάποιο μοναστήρι της περιοχής των Μετεώρων, τα σκαλοπάτια είναι σμιλεμένα επάνω στον βράχο, το καμπαναριό στην είσοδο (με ξύλινο σύστημα σήμαντρου και σιδερένια, φυσικά, καμπάνα) γράφει 1882, αλλά το εκκλησάκι του Αγίου Μηνά έχει ανακαινιστεί πλήρως. Με μια προσεκτική παρατήρηση από το μικρό ύψωμα καταλαβαίνει κανείς ότι εκεί που είναι χτισμένο το χωριό το έδαφος υποχώρησε και μονάχα ετούτος ο βράχος έμεινε ορθός να χαρακτηρίζει το τοπίο.

Περνώντας και τη Δάφνη, ο δρόμος ενώνεται με τον κεντρικό Ηγουμενίτσας - Φιλιατών και εκείνοι που θα ήθελαν να γευτούν ένα υπέροχο μπάνιο στην παραμεθόριο, αλλά και καλό ψάρι, δεν έχουν παρά να ακολουθήσουν τα 20 χλμ. προς Σαγιάδα. Ο τεράστιος κάμπος που ορίζεται από το Δέλτα του Καλαμά δεν αργεί να φανεί στον ορίζοντα μαζί με τη θάλασσα και την Κέρκυρα απέναντι. Το Ασπροκλήσι και η Σαγιάδα είναι ήσυχα, πλούσια, αγροτικά χωριά και το λιμάνι της Σαγιάδας μοιάζει με τεράστια λιμνοθάλασσα. Τα νερά είναι πολύ ρηχά και χρειάζεται να προχωρήσεις προς τα ελληνοαλβανικά σύνορα για να κάνεις μπάνιο στις 5-6 όμορφες παραλίες που εκτείνονται σαγηνευτικές, χωρίς πολυκοσμία και με καθάρια νερά (Κεραμίδι - Σιβίστα κ.ά.). Η παρουσία της Αστυνομίας Συνόρων είναι έντονη στην περιοχή, αλλά σε καμία περίπτωση το μέρος αυτό δεν μοιάζει και δεν είναι επικίνδυνο, όπως πολλοί αναφέρουν τρομοκρατώντας τους υπόλοιπους. Πάντως, η ατμόσφαιρα στο κομμάτι αυτό της παραμεθόριου είναι διαφορετική, οι ρυθμοί εντελώς χαλαροί και οι βοτσαλωτές παραλίες χαρισματικές. Το μικρό ψαροχώρι της Σκάλας Σαγιάδας έχει αρκετές ταβέρνες με καλό ψάρι και οι 50 Έλληνες ψαράδες φροντίζουν γι' αυτό.

Όσοι θέλουν να εξερευνήσουν το Δέλτα του Καλαμά, από τη Σαγιάδα μέχρι το πολυσύχναστο και κοσμικό Δρέπανο, θα χαθούν μέσα στους μπαξέδες, θα αναρωτηθούν πόσοι τόνοι φυτοφάρμακου πέφτουν στο ποτάμι (βλέποντας τα κανάλια να σχηματίζουν μια ανατριχιαστική υπερτροφική κρούστα στην επιφάνειά τους), θα θαυμάσουν τον όγκο των νερών που ξεχύνονται από το μικρό φράγμα, θα αναζητήσουν την αρχαία Γιτάνη, μια ολόκληρη πόλη δίπλα στο ποτάμι, την Ι.Μ. Ράγιου και ένα γκρεμισμένο τουρκικό κάστρο ανάμεσα στην Κεστρίνη και το Δρέπανο.

Διαδρομή

Δεν είναι δύσκολη ούτε απαιτητική η διαδρομή που συνδέει όλα τα σημεία στο κομμάτι που

δημοσιεύουμε. Μπορείτε κάλλιστα πηγαίνοντας ή ερχόμενοι από Ηγουμενίτσα να σπαταλήσετε μερικές ώρες παραπάνω και να περάσετε πολύ καλύτερα, αντί να «κάνετε υπομονή» στον δύσκολο και πολυσύχναστο δρόμο. Βέβαια, όλοι περιμένουν τη νέα Εγνατία Οδό να ενώσει την Ηγουμενίτσα με τα Γιάννινα και η 1,5 ώρα που απαιτείται να γίνει 20 λεπτά σύγχρονου αυτοκινητόδρομου! Οι αρχικές παρακάμψεις για τον νερόμυλο του Δεσποτικού και το Εκκλησοχώρι είναι πολύ μικρές. Ο κύκλος Πολύδωρο - Διχούνι - Δοβλά - Ζάλογκο - Βροσίνα είναι λιγότερο από 40 χιλιόμετρα και η διαδρομή Ραβενή - Φιλιάτες είναι περίπου 32 χιλιόμετρα. Τρία μεγάλα πλεονεκτήματα έχει αυτή η διαδρομή στην Παραμυθιά, κι ας είναι στενότερος ο δρόμος. Προσφέρει εξαιρετικές εικόνες, έχει ελάχιστη κίνηση από αυτοκίνητα και είναι συντομότερη. Για μπάνιο προτείνουμε ανεπιφύλακτα τις ήσυχες παραλίες της Σαγιάδας, δίπλα ακριβώς στα ελληνοαλβανικά σύνορα, που δίνουν άλλο «χρώμα». Οι θιασώτες των κοσμικών παραλιών με μπαρ, μουσική, ομπρέλες, ξαπλώστρες δεν έχουν παρά να πάνε στο Δρέπανο που δέχεται χιλιάδες κόσμου στα πολλά χιλιόμετρα των παραλιών του.

Διαμονή

Τόσο η Ηγουμενίτσα όσο και τα Γιάννινα είναι πολύ κοντά και δωμάτια θα βρείτε σχετικά εύκολα. Στην περιοχή που αναφερόμαστε ο μοναδικός ξενώνας εν λειτουργία βρίσκεται στο Πολύδωρο (αγροτικός ξενώνας 06582-51004). Δυο-τρία ενοικιαζόμενα δωμάτια έχει η αδελφότητα των κατοίκων στο Εκκλησοχώρι και άλλα τόσα βρίσκονται στο Δεσποτικό και στη Βρυσούλα.

Φαγητό

Η κλασική στάση των ταξιδιωτών γίνεται στη Βροσίνα και τα εστιατόρια με μαγειρευτά που αξίζει να φάτε είναι το ομώνυμο του Δημητρακά. Στο χωριό Κούρεντα εξαιρετική είναι η ταβέρνα «Τα εν Κρόθω» με παραδοσιακό αρνάκι στη γάστρα και ποικιλία από πίτες. Το καλύτερο παϊδάκι της περιοχής θα το βρείτε πάνω στον δρόμο, στην ταβέρνα του Πέτρου Νικολάου, στον Βουτσαρά. Για τσίπουρο και μεζέ προτιμήστε τα καφενεία των χωριών. Καλό φαγητό έχουν και οι ταβέρνες-ψητοπωλεία στην Κεραμίτσα, αλλά και τη Δάφνη. Προσωπικά έφαγα πολύ καλά και στον ξενώνα, στο Πολύδωρο. Για εξαιρετικής ποιότητας φρέσκο ψάρι, φυσικά στη Σαγιάδα. Πάντως, θα πρέπει να γνωρίζετε ότι το 90% των ψαριών που πιάνουν οι ψαράδες είναι κέφαλοι (μη ζητήσετε δηλαδή να φάτε τσιπούρα, γιατί θα είναι ιχθυοτροφείου). Στο Δρέπανο το εστιατόριο του κάμπινγκ ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα τουριστικά. Τέλος, θα πρέπει να συμπληρώσουμε ότι από Ιανουάριο μέχρι Ιούνιο λειτουργεί ένα εξαιρετικό τυροκομείο στο Ανω Ζάλογκο.

[Η Ηγουμενίτσα του Σωτήρη Δημητρίου](#)

[Επάνω](#)